

Prof. dr. Omer HAMZIĆ
Izdavačka kuća „Monos“ Gračanica
Časopis „Gračanički glasnik“
E-mail: hamzicomer@gmail.com

Pregledni rad/Review article

UDK/UDC: 94(497.6)"1995/2020" (093)

32:323.2:327.2(497.6:497.11:497.5)"1995/2020"

DOI: <https://doi.org/10.52259/historijskipogledi.2021.4.6.233>

BOSNA I HERCEGOVINA U AKTUELNIM SRPSKIM I HRVATSKIM POLITIČKIM KONCEPCIJAMA

Abstrakt: *U ovom prilogu je, uz neke metodološke nedoumice, učinjen pokušaj da se iz određene historijske perspektive, jasnije progovori o aktuelnim srpskim i hrvatskim političkim koncepcijama prema Bosni i Hercegovini, koje „proizvode“ gotovo permanentnu političku krizu na ovim prostorima - od Dejtona do danas. Ukazano je na kontinuitet i aktuelne učinke tih politika, koje vuku korijene još iz nekih tamnih historijskih dubina i mitova, nikada ne mijenjajući svoju suštinu i svoje ciljeve. U aktuelnim srpskim i hrvatskim političkim koncepcijama, Bosna i Hercegovina se tretira kao „interesna sfera“, kojom treba što više ovladati u miru, ako se u tome nije uspjelo u ratu.*

Srbija i Hrvatska, u historijskom smislu, otkako postoje kao politički entiteti bile su gotovo u svemu suprotstavljene jedna drugoj. Jedino oko čega su se imale visok stepen saglasnosti bilo je pitanje podjele Bosne i Hercegovine, opet zavisno od historijskih prilika i drugih okolnosti. (da spomenemo samo Tuđmana i Miloševića). U zadnjih nekoliko godina primjećuje se intenzivna saradnja i visok stepen „suglasja“ srpske i hrvatske politike, opet „glede“ Bosne i Hercegovine, njenog statusa i definitivne postdejtonske podjele. U tom smislu, nije teško prepoznati nekoliko zajedničkih karakteristika jedne i druge politike. U ovom prilogu, autor se fokusirao na sljedeće: prva je deklarativno i formalno javno izjašnjavanje i jednih i drugih da poštuju integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine, dok u praktičnoj politici taj suverenitet kontinuirano povređuju i „gaze“, ponašajući se kao njeni „vladari“. Druga zajednička karakteristika je omalovažavanje i etiketiranje svih probosanskih političkih snaga, svodeći ih na „političko Sarajevo“ u pežorativnom smislu te riječi, s višestrukim uvredljivim i dubljim značenjima, na čemu se, osim Milorada Dodika (da apsurd bude veći, još i kao predsjednika ili člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine) sa srpske, sve više na svoj način ispoljava i Zoran Milanović, aktuelni predsjednik Hrvatske, dojučerašnji deklarirani prijatelj Bosne i probosanskog SDP. Opstrukcija započetog procesa reformi i približavanja Bosne i Hercegovine Evropskoj Uniji i članstvu u NATO-savezu treća je sjednica karakteristika srpske

i hrvatske politike (doduše u različitoj izvedbi), dok je četvrta, negiranje odluka i presuda Haškog tribunala za učinjene zločine i zvjerstva dominantno nad Bošnjacima (opet u različitoj izvedbi): Srbi negiraju presude o genocidu, a Hrvati presude za Udruženi zločinački poduhvat.

Osим zajedničkih karakteristika, u ovom radu istaknuta su i neka posebna obilježja aktualne srpske, odnosno hrvatske politike prema Bosni i Hercegovini, koja se, opet svode na jedan cilj: ojačati (osamostaliti) Republiku Srpsku i kantone s hrvatskom većinom, kao i poziciju Hrvata u Federaciji s ciljem formiranja trećeg entiteta i istovremeno slabiti državu Bosnu i Hercegovinu sve dotle dok se ne postavi pitanje smisla njenog postojanja. Nesposobnost države da organizuje nabavku vakcina protiv korona virusa samo je jedan od najnovijih dokaza da su te destruktivne političke snage u dobroj mjeri uspjele.

U ovom prilogu ukazuje se na posljedice takve politike i ističe neophodnost zaustavljanja dalje degradacije i urušavanja Bosne i Hercegovine kao države. Takve snage postoje, samo se moraju aktivirati.

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, Srbija, Hrvatska, velikodržavna politika, Republika Srpska, Herceg-Bosna.*

BOSNIA AND HERZEGOVINA IN CURRENT SERBIAN AND CROATIAN POLITICAL CONCEPTIONS

Abstract: *In this article, with some methodological dilemmas, an attempt is made to speak more clearly from a certain historical perspective about the current Serbian and Croatian political conceptions towards Bosnia and Herzegovina, which „produce“ an almost permanent political crisis in this area - from Dayton to today. The continuity and current effects of these policies, which have their roots in some dark historical depths and myths, never changing their essence and their goals, were pointed out. In the current Serbian and Croatian political conceptions, Bosnia and Herzegovina is treated as a „sphere of interest“, which should be mastered as much as possible in peace, if it did not succeed in the war.*

Serbia and Croatia, in the historical sense, since they have existed as political entities, have been opposed to each other in almost everything. The only thing on which there was a high degree of agreement was the question of the division of Bosnia and Herzegovina, again depending on historical circumstances and other circumstances. (to mention only Tudjman and Milosevic). In the last few years, intensive cooperation and a high degree of „agreement“ between Serbian and Croatian politics have been noticed, again „regarding“ Bosnia and Herzegovina, its status and the definitive post-Dayton division. In this sense, it is not difficult to recognize several common characteristics of both policies. In this article, the author focuses on the following: the first is a declarative and formal public declaration of both to

respect the integrity and sovereignty of Bosnia and Herzegovina, while in practical politics this sovereignty is continuously violated and „trampled“, acting as its „rulers“. . . Another common feature is the belittling and labeling of all pro-Bosnian political forces, reducing them to „political Sarajevo“ in the pejorative sense of the word, with multiple offensive and deeper meanings, which, in addition to Milorad Dodik (to make the absurd even greater, as president or member of the Presidency of BiH) from the Serbian one, Zoran Milanović, the current president of Croatia, until yesterday a declared friend of Bosnia and the pro-Bosnian SDP, is increasingly expressing himself in his own way. Obstruction of the process of reforms and rapprochement of Bosnia and Herzegovina with the European Union and NATO membership is the third session of the characteristics of Serbian and Croatian politics (albeit in different versions), while the fourth, denial of decisions and verdicts of the Hague Tribunal for crimes and atrocities is dominant over Bosniaks (again in a different version): Serbs deny genocide verdicts, and Croats deny convictions for the Joint Criminal Enterprise.

In addition to common characteristics, this paper highlights some special features of the current Serbian and Croatian policy towards Bosnia and Herzegovina, which, again, boils down to one goal: to strengthen (make independent) the Republika Srpska and cantons with a Croat majority, as well as the position of Croats in Federation with the aim of forming a third entity and at the same time weaken the state of Bosnia and Herzegovina until the question of the meaning of its existence is raised. The state's inability to organize the procurement of coronavirus vaccines is just one of the latest proofs that these destructive political forces have succeeded to a great extent.

This article points out the consequences of such a policy and emphasizes the need to stop further degradation and collapse of Bosnia and Herzegovina as a state. Such forces exist, they just have to be activated.

Key words: *Bosnia and Herzegovina, Serbia, Croatia, big state policy, Republika Srpska, Herceg-Bosna.*

Uvodne napomene

Srpsku i hrvatsku politiku samo uslovno možemo podijeliti na onu u Bosni i Hercegovini i onu koja se ispoljava iz Srbije, odnosno Hrvatske prema Bosni i Hercegovini. To su, dakle, dvije strane jedne te iste politike koja se kreira i pokreće u Beogradu, odnosno Zagrebu. Protagonisti tih politika više se i ne trude da prikuju svoj paternalistički odnos prema onom dijelu Bosne i Hercegovine koji se zove Republika Srpska, odnosno prema većinski hrvatskim kantonima u Federaciji Bosne i Hercegovine, debelo zloupotrebljavajući takozvani institut specijalnih odnosa iz Dejtonskog sporazuma. Svojim svakodnevnim, transparentnim i netransparentnim miješanjem u unutarnja

pitanja Bosne i Hercegovine, te dvije politike godinama neometano narušavaju osnovne univerzalne principe međunarodnih odnosa, a posebno one, koji se tiču poštivanja suvereniteta i integriteta među državama.

Srpski i hrvatski historičari davno su identifikovali duboke historijske razlike, opterećenja i suprotnosti hrvatske i srpske politike gotovo na svim poljima - kako u prošlosti tako i u sadašnjosti. Opterećene prošlošću, Srbija i Hrvatska se nikad ni oko čega nisu mogle složiti, osim oko podjele Bosne i Hercegovine. Najbolji primjeri iz novijeg doba za to su poznati sporazumi Cvetković – Maček (1929), Pavelić – Stojadinović (1954. u emigraciji) Tuđman – Milošević (1991), Boban – Karadžić (1992). Unutar Bosne i Hercegovine takvu politiku danas „odrađuje“ dvojac Milorad Dodik i Dragan Čović iznutra a izvan Bosne i Hercegovine Aleksandar Vučić i, do prošle godine, Kolinda Grabar Kitarević, čiju protubosansku politiku samo u još gorem izdanju vodi njen nasljednik Zoran Milanović. U nekim periodima djeluju usaglašeno i organizovano, u nekim samostalno i spontano, zavisno od povoda i okolnosti, neposrednih pragmatičnih interesa itd.

Sadejstvo srpske i hrvatske politike u Bosni i protiv Bosne (zajednička obilježja)

Prva zajednička karakteristika srpske i hrvatske politike prema Bosni je u tome što i jedni i drugi deklarativno poštuju suverenitet Bosne i Hercegovine. Ponavljaju to gdje je potrebno, dok u isto vrijeme, na razne načine djeluju suprotno od toga, nastojeći što više oslabiti državne institucije Bosne i Hercegovine, raznim blokadama, ucjenama, opstrukcijom i negiranjem genocida i vrijeđanja Srebrenice, negiranjem presuda Ustavnog i Haškog suda, veličanjem četništva i prijetnjom secesijom na srpskoj, odnosno negiranjem presuda Haškog tribunala za udruženi zločinački poduhvat najodgovornijih funkcionera Herceg Bosne, do veličanja ustaštva i otvorenog zagovaranja trećeg entiteta, te raznih oblika segregacije, na hrvatskoj strani itd. Da ne pominjemo konkretno ugrožavanje (krađu) imovine, resursa i materijalnih dobara duž jedne i druge granice (slučaj vodnih resursa u području Livna, Trgovska gora, hidropotencijali Drine itd)

Po diktatu iz Rusije i Srbije, pod formalnim pokrićem Skupštine Republike Srpske, Milorad Dodik je blokirao evropski put Bosne i Hercegovine i osporio njen ulazak u NATO savez. Otvoreno ili prikriveno zaustavlja sve pozitivne procese u korist Bosne i Hercegovine kao državne cjeline, koju bezobrazno ne poštuje, a priznaje njeno postojanje, kako i sam kaže, onoliko koliko mora. Svakodnevno brutalno udara na državni subjektivitet i institucije Bosne i Hercegovine, na Ustavni sud, Centralnu izbornu komisiju itd. On je po svemu instrumentaliziran političar, koji odrađuje prljave i krajnje opasne poslove ruske i srbijanske politike. Njegovi praktični potezi i javni nastupi više nemaju nikakve veze sa politikom u uobičajenom značenju te riječi, već odavno imaju

obilježja veleizdaje. Institucije države, nažalost, nemaju snage da to zaustave i sankcionišu. U historijskom kontekstu, Dodik uveliko podsjeća na politiku Stevana Moljevića, četničkog ideologa između dva svjetska rata i *ideologiju* Srpskog kulturnog kluba pre Drugi svjetski rat.

Za razliku od Dodika, Dragan Čović se deklarativno zalaže i jako dobro „izigrava“ patriotu koji se, sa osmijehom (ili podsmijehom) na licu zalaže da Bosna i Hercegovina uđe što prije u euroatlantske integracije, glumeći zakletog „Europejca“, dok u stvarnosti podmuklo koči i ometa sve te procese, sasvim otvoreno (i uspješno) sadejstvujući u tome Dodiku. Čović se zalaže za jednakopravnost Hrvata na nivou Bosne i Hercegovine i Federacije i istovremeno uskraćuje tu istu jednakopravnost Bošnjacima i Srbima u kantonima sa hrvatskom većinom. U isto vrijeme šuruje direktno sa Dodikom i podržava njegovu destruktivnu politiku secesije. Kao deklarirani i dokazani tuđmanovac, on je u isto vrijeme važna politička faca u Zagrebu, gdje je pobrao i najviše akademske počasti (uz ostalo i počasni je član državne akademije nauka, počasni doktor). U zvaničnim političkim krugovima u Zagrebu (gdje često ide „po pamet“), uživao je i uživa sličnu popularnost kao i Dodik u Beogradu.

U historijskom kontekstu, što se tiče cjelovitosti i samostalnosti Bosne i Hercegovine, Čovićeva politika uveliko podsjeća na Mačeka i „mačekovštinu“ između dva svjetska rata.

Kao rezultat sinhronizovanog djelovanja na satanizaciji političkih protivnika, a posebno onih politika koje se identifikuju kao probosanske, i u srpskim i u hrvatskim nacionalističkim krugovima već se ustalio ako ne pogrdan, a ono ciničan termin „Političko Sarajevo“ s ciljem da se što više omalovaži i obesmisli svako zalaganje za Bosnu i Hercegovinu kao državu. Takav pogled na Sarajevo *druga je zajednička karakteristika* srpske i hrvatske politike prema Bosni i Hercegovini. I jedni i drugi je koriste u istom smislu i kontekstu. To je pokušaj da se i sama država Bosna i Hercegovina svede na to „neko tamo političko Sarajevo“ i da se, po mogućnosti svim nebošnjacima ogadi sve ono što, u pojmovnom smislu, pokriva riječ „Bosna“ (uostalom Srbi su sve to pobrisali u svom entitetu do 2008). Mnogim konkretnim izjavama i ponašanjem isturenih, nacionalistički ostrašćenih, „špiceva“ iz svojih redova, te su dvije politike već uspjele ubijediti dobar dio (ako ne i većinu) svojih punoljetnih sunarodnika da su primorani živjeti pod okupacijom političkog Sarajeva, koje im uz pomoć stranaca ne dozvoljava (oduzima pravo) da izađu (da se odcijepi) od omražene i polumrtve države Bosne i Hercegovine – koju, u svakom slučaju, treba dokrajčiti.

Za razliku od probosanske (oslabljene i razdrobljene) politike, one snage na srpskoj i hrvatskoj strani, koje tu politiku vide kao *političko Sarajevo*, jedinstveno jurišaju ka svom cilju i, nažalost, već postizu vidljive rezultate: veliki broj Srba i Hrvata, kako starijih tako i mlađih, koji i ne pamte događaje devedesetih, danas mrze zemlju u kojoj su rođeni i oni i njihovi preci kao neku stranu, okupacionu silu, u kojoj, što bi rekao jedan od njenih aktualnih predsjednika „žive pod moranje“ i čekaju trenutak kad će se od nje „odcepiti“. U takvoj „ogađivačkoj“ konstrukciji (i među Srbima i među Hrvatima, kao

kršćanima) „političko Sarajevo“ identifikuje se sa Teheranom kao leglom islamskih terorista, kojem kršćanska Evropa i svijet trebaju što prije okrenuti leđa. Proširena i produbljena mitologija o *Republici Srpskoj* postala je materijalna snaga i „pogonsko gorivo“ za rušenje države Bosne i Hercegovine. To se isto može reći za prizivanje „Herceg Bosne“ kao trećeg entiteta, koji će u nekom povoljnom trenutku, na ovaj ili onaj način postati dio Hrvatske. U toj ogađivačkoj kampanji nedavno se ogledao i aktuelni predsjednik Hrvatske Zoran Milanović svojom nedavnom izjavom (parafraziram) o sapunu, spreju, pa tek o parfemu „glede Bosne“, što ne reći i Bošnjaka. U iole pristojnom tekstu ne može se ništa pametno reći o tom Europejcu, koji u pokušaju da bude hrvatski Donald Tramp, koristi višak pljuvačke u svom poganom „govornom aparatu“ i s uživanjem pljučka po kome stigne... Došla na red i Bosna...

Ne znamo koji je na sve to odgovor tzv. probosanskih“ snaga?

Ali znamo koji nije.

Iz mnoštva primjera spomenut ćemo samo dva najnovija slučaja: muljanje oko izbora u Mostaru i „neizbor“ Bogića Bogićevića za gradonačelnika Sarajeva. Neko je spomenuo riječ „kaljuža“ – s kojom, doduše, Zoran Milanović nema neke veze.

Opstrukcije započetog procesa reformi na putu euroatlantskih integracija, *treća je zajednička karakteristika* aktuelnih srpskih i hrvatskih koncepcija u Bosni i Hercegovini. I jedni i drugi, iz vlastitih razloga, djeluju na održanju *statusa quo* u Bosni i Hercegovini, nastojeći očuvati (cementirati) davno uočene nedostatke dejtonskog Ustava Bosne i Hercegovine i tako usporiti ili potpuno blokirati započete procese unutrašnjih reformi koje su, kao što se zna, uslov za ulazak u Evropsku uniju i NATO. Krajnji cilj je da se umjesto reformi koje će omogućiti efikasnije funkcioniranje države, stalnim održavanjem i zaoštavanjem međunacionalnih tenzija, kreira stanje *zamrznutog konflikta*. To se kreira pod snažnim uticajem Rusije, koja takvo stanje održava u kriznim područjima Ukrajine i Gruzije (Abhazija, Južna Osetija, Nagorno Karabah), a koja preko Milorada Dodika ostvaruje sve veći uticaj i na Dragana Čovića.

Otpori reformama i otpori vladavini zakona, ispoljavaju se kumulativno. Najbolji primjer je za to blokada reformi za sticanje kandidatskog statusa za Evropsku uniju i vezivanje NATO puta Bosne i Hercegovine za Srbiju. Niko ne zna kako tretirati političare koji se verbalno zalažu za demokratiju, vladavinu zakona i evropske integracije, a u praksi pokazuju da su protiv evropskih integracija, protiv demokratije i protiv vladavine zakona, to ne zna ni Visoki predstavnik OHR Valentin Incko, koji dobro uočava bolest, ali joj ne nudi nikakav lijek.¹ Za uzvrat, Incko je od te iste srpske politike doživio, ne samo

¹ Na problem kolizije deklarativnog i praktičnog kroz integracijski proces Bosne i Hercegovine prema članstvu u EU, u Evropskom parlamentu, 20. 02. 2019. godine, ukazao je i visoki predstavnik, Valentin Insko, rekavši da u *Bosni i Hercegovini postoje dvije realnosti: jedna u kojoj su političari posvećeni evropskoj budućnosti i druga u kojoj neki političari, koji se deklariraju da su proevropski, koriste nacionalističku retoriku i blokiraju funkcioniranje institucija kako bi 'zadržali i konsolidovali moć'*. Valentin Insko, *Oslobodenje*, 21. 02. 2019, 5.

ignorisanje, već i poniženje, kakvo nikad nije doživio ni jedan funkcioner međunarodne zajednice u mirnodopskim uslovima. Po svoj prilici, ta će mu politika uskoro, sa podsmijehom „pogledati u leđa.“ Kontinuirano pljuvanje po OHR i ponižavanje Valentina Incka kao oficijelnog predstavnika Evrope i svijeta u Bosni i Hercegovini, u čemu prednjači Dodik lično (srpska politika), uz otvorenu podršku Čovića (hrvatska politika), po mnogo čemu podsjeća na ponižavanje predstavnika UN-a i ometanje njihove misije tokom rata u Bosni i Hercegovini (1992–1995), a posebno pripadnika UNPROFOR-a koje su pred kamera i „pred licem svijeta“ vezivali kao pse za bandere, a neke i ubijali. Premda se ovom poređenju (ili asocijaciji) može štošta prigovoriti, sličnost je, ipak, „drastična“. I u jednom i u drugom slučaju, međunarodna zajednica je pokazivala (i pokazuje) beskrajnu inertnost i tolerisanje kršenja, ne samo rezolucija UN i drugih međunarodnih akata, već i elementarnih civilizacijskih normi. Da o grubim manifestacijama ličnog bezobrazluka i drskosti ne govorimo. U ratu se na sve to reagovalo prekasno. U periodu poslije Dejtona odavno je bilo prekasno. Opet Bosna plaća preveliku cijenu.

Opstrukcija i nepriznavanje presuda Haškog tribunala četvrta je zajednička karakteristika srpske i hrvatske politike u Bosni i Hercegovini. Srpska politika uporno istrajava na negiranju i relativiziranju svih ratnih zločina koje su Srbi počinili u Bosni i Hercegovini dok se širom svijeta osuđuje genocid u Srebrenici i na razne načine izražava poštovanje prema žrtvama tog genocida. Ne poštuju se, dakle, presude Međunarodnog suda pravde koji je vrhovni pravni organ Ujedinjenih nacija, kao ni odredbe Rezolucije Evropskog parlamenta o Srebrenici. Dovoljno je pročitati negativne reakcije ili muk u tzv. „srpskom svetu“ povodom filma „Quo vadis Aida“ bosanske redateljice Jasmile Žbanić, nominovanog za nagradu „Oskar“, za koji stižu pohvale iz cijelog svijeta... Od onih koji negiraju presuđeni genocid, ništa se drugo nije moglo ni očekivati. O nekoj katarzi tu se još dugo neće moći govoriti.

Na drugoj strani, hrvatska politika odbacuje kvalifikaciju o udruženom zločinačkom poduhvatu po presudi Haškog tribunala za šest funkcionera takozvane HZH-B. Pod okriljem te politike svakodnevno se veličaju ubice i ratni zločinci u javnom prostoru, od davanja njihovih imena ulicama, dodjele najviših državnih priznanja (najskorije vrijeme to radi i Zoran Milanović), do njihovog kandidovanja i izbora na odgovorne funkcije u lokalnim vlastima. Međunarodna zajednica poziva Srbiju i Hrvatsku kao i njihove oslonce i „podržavaoće“ u samoj Bosni i Hercegovini na poštivanje presuda Haškog tribunala, ali se to i na jednoj i na drugoj strani uporno odbija i odbacuje. Još uvijek, doduše, bez ikakvih sankcija i ozbiljnijih posljedica za kreatore i protagoniste te politike.

Bosna i Hercegovina u srpskim političkim koncepcijama (neka obilježja)

Na historijskoj laži da je Bosna *oduvijek* srpska zemlja zasniva se srpska politika prema Bosni u posljednjih 200 godina, sve do današnjeg dana. Na to su

upozoravali i upozoravaju najugledniji pojedinci iz intelektualne elite srpskog naroda. Tako na primjer, Sonja Biserko u svojim spisima tvrdi da je *cijela srpska historija jedna velika laž*, a do sličnih zaključaka došla je i ugledna srpska historičarka Latinka Perović. Ako je srpska historija jedna velika laž, onda se i srpska politika i aktualna stvarnost zasniva na toj laži, u prvom redu, na štetu samih Srba.

Iz srpskih akademskih krugova potekla je ocjena, koju su prihvatili i vodeći političari da je RS „jedina svijetla tačka” koja nudi nadu da će se „političkim putem ostvariti ono što se nije moglo oružanim putem”. Posljednjih godina se iz naučnih i novinarskih krugova u Bosni i Hercegovini i Srbiji može čuti da je napisan i da postoji drugi Memorandum SANU u kojem su u 9 glavnih tačaka sadržane upute za ostvarenje velikosrpskih ciljeva u 21. stoljeću. (umanjivanjem odgovornosti Srbije za zločine, sprečavanjem novih tužbi pred međunarodnim sudom, „insistiranjem na zatvaranju Haškog tribunala, podržavanjem preobražaja srpskih zajednica u jedinstvenu, svesrpsku zajednicu, izazivanjem nemira i nezadovoljstva stanovnika susjednih država, opravdavanjem i neposrednim podržavanjem otcjepljenja RS i drugim „prilagođavanjima” sadašnjim političkim okolnostima. Memorandum I prouzrokovao je masovne ratne zločine i genocid, međutim Memorandum II, prema mišljenju njegovih autora, treba u miru da završi velikosrpske projekte koji nisu realizirani u ratu.“² Već je lansiran koncept „Srpski svet“ kao dio te svesrpske zajednice.

Ta politika ispoljava se nekad direktno, otvoreno, drsko, brutalno, a nekad prikriveno i *zamaskirano*. Bez obzira što deklarativno priznaje teritorijalni integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine, u suštini ta politika ima ambiciju da Bosna i Hercegovina (ili najmanje jedna njena polovina) bude samo srpska zemlja u sastavu Srbije. Krajnji cilj je da se institucijama Bosne i Hercegovine u korist entiteta smanjuju one nadležnosti putem kojih se potvrđuje državna suverenost Bosne i Hercegovine. U zadnje vrijeme sve prisutnija su zagovaranja velikosrpske strategije *mirnog razlaza*, odnosno podjele, secesije i prisajedinjenja RS-a u sastav Srbije. Zagovornici takvog raspleta nadaju se da će i međunarodna zajednica odustati od stava da je Bosna i Hercegovina geopolitička neminovnost i da će u konačnom, pristati na promjenu međudržavnih granica na Balkanu. Na to upućuju i procesi osamostaljivanja Kosova, koji se u srpskoj politici direktno povezuju sa Bosnom i Hercegovinom, u smislu: „Kad može Kosovo biti samostalno, može i Srpska...“

U svom djelovanju ka takvom raspletu krize u Bosni i Hercegovini i oko nje, srpska politika odavno zahtijeva tzv. *izvorni Dejton* i zalaže se za vraćanje RS-u *otetih nadležnosti*. To je samo „smokvin list“ kojim se pokušava kamuflirati skandalozno antidejtonsko djelovanje vodećih protagonista aktuelne

² bosnae.info/index.php/velikosrpska-politika-prema-bih-poslije-dejtona-pokusaji-ujedinjenja-republike-srpske-i-srbije-nakon-agresije (Pristup: 28. 7. 2019).

srpske politike, počevši od pompeznog obilježavanja 9. januara, odlukom Ustavnog suda ukinutog praznika, pa do najnovijeg pokušaja derogiranja strukture Ustavnog suda, koja je utvrđena Dejtonom (strane sudije). Neki „izvorni Dejton“ zagovaraju oni koji već deset godina kad god su u prilici zaustavljaju i ometaju Bosnu i Hercegovinu u nastojanju da se što prije i što više legitimira kao država koja je politički i ekonomski samoodrživa. Izvorni Dejton zagovaraju oni koji negiraju presuđeni genocid, počinjen upravo u ime srpskog naroda, oni koji negiraju bosanski jezik itd... Mnogo puta do sada, pokazalo se, nažalost, da to oni vrlo uspješno rade upravo zahvaljujući jednom čudnom ponašanju međunarodne zajednice, odnosno zemalja Kontakt grupe koje su nakon Ešdaunovog mandata, zaustavile upotrebu „Bosanskih ovlasti“ u sprovođenju Dejtonskog sporazuma. Visoki predstavnik više ne nameće odluke i zakone, koji nisu prošli u parlamentu Bosne i Hercegovine iako kao posljednji tumač Dejtonskog sporazuma ima pravo da na neki način arbitrira prema članu V Aneksa 10 Dejtonskog mirovnog sporazuma. Od njega su već napravili karikaturu.

Politički analitičari, na mnogim konkretnim primjerima razobličuju političku praksu i subverzivno djelovanje protiv države Bosne i Hercegovine sa opasnim rizicima za mir i sigurnost. Bolji poznavaoци srpske politike prema Bosni, ali i obični građani smatraju da je ta politika danas najveća opasnost za mir i sigurnost u Bosni i Hercegovini i Zapadnom Balkanu bez obzira šta se govorilo i javno manifestovalo.

Bosna i Hercegovina u hrvatskim političkim koncepcijama (neka obilježja)³

Politika Hrvatske prema Bosni i Hercegovini, realizira se putem raznih političkih, državnih i drugih institucija i asocijacija iz Zagreba. Pod njihovom kontrolom su najbitniji politički programi HDZ-a i HNS-a Bosne i Hercegovine na čelu sa Draganom Čovićem. Zagreb usmjerava Čovićevo savezništvo sa Dodikom i istovremeno prećutno odobrava njegovo zanemarivanje poniženog položaja Hrvata u RS-u, podržava i učestvuje u propagandi kojom nastoji dokazati da je Hrvatima loše samo u onim lokalnim sredinama u kojima su većinski Bošnjaci, a da im nije loše gdje su većinski Srbi. Zato se iz Zagreba i odobravaju Čovićeve aktivnosti na uspostavi i provedbi hrvatske hegemonije i dominacije nad Bošnjacima i Srbima u lokalnim sredinama Bosne i Hercegovine gdje je na vlasti HDZ.

Zaključak je da se Hrvatska nije odrekla ciljeva koje je u Bosni i Hercegovini željela postići ratom iako se javno deklarirše da kao članica EU ima samo pozitivnu sigurnosnu ulogu na Balkanu, pa i u Bosni i Hercegovini. Pri tome upreže svoju propagandu s ciljem da se prikaže kao civilizacijski naprednija

³ Fikret Muslimović, Omer Hamzić, Politika Hrvatske Prema Bosni i Hercegovini u 2016. i početkom 2017, *Gračanički glasnik* br. 43, Gračanica, 2017, 13-23.

od susjednih zemalja, te obećava da će ih *europelizirati*, pri čemu joj je prioritet *europelizirati* Bosnu i Hercegovinu.⁴ To je na „lijep“, sebi svojstven način formulisao aktuelni predsjednik Hrvatske sa spomenutim higijenskim artiklima.

Dok se javno eksponira kao činilac rješavanja krize u Bpsni i Hercegovini, hrvatska politika vrlo aktivno, „ispod žita“, podržava i podstiče HDZ Bosne i Hercegovine i HNS-a, da djeluju na štetu teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine, mira i sigurnosti u skladu sa velikodržavnim interesima hrvatske politike. Vršljanje hrvatskih zvaničnika po raznim dijelovima Bosne i Hercegovine bez ikakvog znanja državnih organa, čin je ponižavanja njenog državnog suvereniteta i zloupotrebe određenih dejtonskih rješenja. Politika diskriminacije i dominacije nad nehrvatima u lokalnim sredinama u kojima je Čovićev HDZ na vlasti, sistematski podriva temeljne vrijednosti države Bosne i Hercegovine kao zajednice ravnopravnih naroda i građana, suverenih na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine. Deklarativno, međutim, u isto vrijeme glavni protagonisti te politike podržavaju evropski put, teritorijalni integritet i suverenitet Bosne i Hercegovine, kao i Dejtonski sporazum, što predstavlja cinizam posebne vrste..

Mnogi Hrvati u Federaciji Bosne i Hercegovine, taj entitet smatraju isključivo bošnjačkim. To je rezultat zaglušujuće propagande vodeće hrvatske politike i uopće, aktuelne hrvatske političke elite o nejednakopravnosti i majorizaciji Hrvata u Bosni i Hercegovini, koju im je nametnulo to već izvikano političko Sarajevo. Uporna kuknjava o nejednakopravnosti Hrvata u Bosni i Hercegovini (sa upiranjem prsta u Željka Komšića, n.a), ima jasne ciljeve, ali nema nikakvo realno utemeljenje. Bosanski Hrvati sa 10-12% populacije države, preko svojih parlamentarnih zastupnika, imaju „zastupljenost u državnim institucijama duplo veću nego što je njihovo učešće u ukupnoj populaciji Bosne i Hercegovine, imaju pravo veta u državnim organima, kad god parlamentarni zastupnici toga naroda smatraju da je ugrožen tzv. vitalni nacionalni interes hrvatskog naroda (...) narod koji ima i vlada „svojom“ poštom (svojim šumama, n.a), elektroprivredom, telekomom, policijom i obrazovanjem i to od osnovnog do visokog obrazovanja, na lokalnom, odnosno regionalnom nivou gdje god su većina..., eto kao u toj je mjeri taj narod ugrožen...“⁵ Podacima u ovom citatu moglo bi se još mnogo štošta dodati: da su bosanski Hrvati sa dvojnim državljanstvom i hrvatskom putovnicom bili jedini privilegovani time što su bez problema, od samog završetka rata, mogli putovati u zapadne zemlje, da su u organima vlasti na nivou Federacije i Države bili „nejednakopravni“ tako što su redovno od završetka rata u Federaciji, a i u dužim periodima na nivou države, uz sve ono što im pripada po ustavu (predsjednik i potpredsjednik Federacije, Vlade, Savjeta ministara), zauzimali i „beznačajne resorčiče“ finansija, pravde, odbrane... „Nejednakopravna“ Hrvatica Marina Pendeš u prošlom mandatu bila

⁴ Peđa Milosavljević, *Globus*, (HANZA MEDIA), 09. 12. 2016, 11.

⁵ Nenad Filipović, *Geopolitika kao sudbina (sedmi dio), Regionalizam - autonomaštvo i separatizam u Bosni i Hercegovini dvadeset i prvog stoljeća*, <http://www.orbus.be/aktua/2014/aktua3831.htm>. (Pristup: 28. 7. 2019).

je ministrica odbrane Bosne i Hercegovine, a „nejednakopravni“ Hrvat Bevanda je vječni ministar finansija na nivou Bosne i Hercegovine... Da bi se vidjelo koliko su Hrvati u Bosni i Hercegovini nejednakopravni, trebalo bi precizno izračunati sa koliko javnog novca raspolažu hrvatski kadrovi u federalnim i državnim organima i koja je realna moć funkcija koje zauzimaju u odnosu na učešće hrvatske populacije u ukupnom stanovništvu Bosne i Hercegovine. Da ne spominjemo kladionice i druge primjere te „nejednakopravnosti“. Ne dovodeći u pitanje njihova ustavna prava kao jednog od konstruktivnih naroda u Bosni i Hercegovini, takva „matematika“ bi zasigurno pokazala da hrvatska aktualna politika u Bosni i Hercegovini uporno traži „hljeba preko pogače“. Takvu „matematiku“ niko ne spominje zato što bi otkrila naličje one politike, koja traži, zapravo, da hrvatski narod bude „jednakopravniji“ od drugih, kako bi jedna politička opcija i jedan politički lider ostali „vječno“ na vlasti.

Zanemarujući ili zamagljujući sve ove i mnoge slične činjenice, protagonisti aktualne hrvatske politike u Bosni i Hercegovini i dalje tvrde da su nejednakopravni, istupajući s tezom da Srbi imaju svoj entitet – Republiku Srpsku, a Bošnjaci svoj – Federaciju Bosne i Hercegovine. Zato i zahtijevaju da dobiju ono, što već imaju Srbi i Bošnjaci, a to se može, ali i ne mora zvati *treći entitet*. Time šalju poruku da samo taj „treći“, može osigurati punu jednakopravnost Hrvata sa ostala dva naroda u Bosni i Hercegovini.

Zaboravlja se da su, ustvari, oba entiteta ratne tvorevine. Dejtonski ustav ih je legitimizirao i odredio njihove nadležnosti. „U ovoj fazi, do ulaska Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, oba entiteta su neupitni i stvaranje trećeg HDZ entiteta danas u miru bilo bi nonsens, besmisleno. Da HDZ nije dijelio Bosnu u ratu, ne bi bilo ni Federacije, ni Republike Srpske.“⁶

Na toj zajedničkoj antibosanskoj secesionističkoj osnovi danas se izgrađuje savez dvije najjače nacionalističke politike u Bosni i Hercegovini, koje personificiraju Milorad Dodik i Dragan Čović, a provode HDZ-a Bosne i Hercegovine i SNSD-a. Te su dvije politike postigle saglasnost o najkrupnijim pitanjima ustavnog uređenja, pa i međunarodnog položaja Bosne i Hercegovine. Njihov početni cilj je da se institucije države maksimalno oslabe, a krajnji da maksimalno ojača samostalnost RS-a (do otcjepljenja), a da se od dijela entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, konačno uspostavi hrvatski entitet, koji će se u neko povoljnije vrijeme priključiti Hrvatskoj. U sadašnjim okolnostima, te se dvije politike zalažu da se što više oslabi Ustavni sud Bosne i Hercegovine i da se iz njega uklone sudije koje imenuje Evropski sud za ljudska prava u Strazburu itd. Već su zajednički plasirali u proceduru i odgovarajuća zakonska rješenja. Nakon toga došle bi na red i druge institucije, prvenstveno one koje je nametnuo Visoki predstavnik. U tim politikama, u taktičkom pogledu, možda ima nekih sitnijih nesaglasnosti. U strateškom pogledu, međutim, tu nema razlika. Njihov dugoročan cilj je demontaža državne strukture Bosne i Hercegovine, zajednički nastup prema „političkom Sarajevu“ u kojem, s pravom ili ne, vide branioca i

⁶ Omer Ibrahimagić, *Bosanski rat i mir 1992-2020*, „Monos“, Gračanica 2021, 505.

zaštitnika tih institucija, pa i države. Aktuelna događanja oko pandemije, posebno oko nabavke vakcina, pokazuju da su u tome uspjeli

Neke političke magluštine oko Bosne i Hercegovine

Ima puno razloga zašto se ne želi otvoreno progovoriti ni na domaćem političkom planu, ni iz međunarodnih institucija, o tome koja politika i koji pojedinac (ili pojedinci) „razvaljuju“ Bosnu i Hercegovinu i ne daju joj da krene ka euroatlantskim integracijama i bržem napretku. Obično se sve pokriva floskulom da su za to krivi domaći političari i domaće politike, uz podršku nekih dijelova međunarodne zajednice. Takve generalizacije su jako opasne u političkoj praksi u Bosni i Hercegovini. Počesto su u funkciji skrivanja pravih krivaca. Nisu sve politike i svi političari u Bosni i Hercegovini krivi za sve što je negativno i što Bosna i Hercegovina „u svakom pogledu“ sve više nazaduje ili bar nisu podjednako krivi, pa i ako su loši, nisu podjednako loši. Uopštavanje je zapravo i relativiziranje krivice, zamagljivanje problema i bježanje od istine – iz ovih ili onih razloga. Treba samo otvoriti novine pa vidjeti ko je, zapravo, „objesio kamen oko vrata državi Bosni i Hercegovini“ s ciljem da je što prije potopi, ko je od pojedinaca i koje su politike od Bosne i Hercegovine napravile zemlju apsurdna i nemoguću državu, ko je to radio i ko to radi i u čijem je to interesu svih ovih godina - do današnjeg dana. Je li ikad u svijetu postojala država, čija je vodeća politika snažno usmjerena ka propasti te države. Kakvog li apsurdna? To je ona politika, koja čini sve da postigne u miru, ono što nije mogla postići u ratu.

Za loše stanje u Bosni i Hercegovini krivi su političari, floskula je koju ćete svakodnevno čuti širom Bosne i Hercegovine, na ulici, kafani, medijima. Pošto u Bosni i Hercegovini na društvenom, a posebno ekonomsko-socijalnom planu nema ništa dobro, nije teško generalno za to svaliti krivicu na političare. Uostalom, neko uvijek mora biti kriv, a opet narod je uvijek u pravu, rekli bi to ti isti političari i politike i nastavili dalje svojim putem. To je jedna od rijetkih istina oko koje će se složiti svi stanovnici zemlje Bosne, što bi rekli „bez razlike“ na vjeru, naciju, socijalni status, s time će se složiti i svi političari (gle, čuda, iako se krivica upravo baca na njih). Takav konsenzus širokih narodnih masa u Bosni i Hercegovini, bez razlike na vjeru, naciju, entitet itd, bio bi jako dobra osnova za početak rješavanja krize u Bosni i Hercegovini, ustavne i svake druge, pa i zastoja na putu u evroatlantske integracije, dakle, da se svi Bosanci i Hercegovci bar u nečemu slažu. Nevolja, međutim, nastaje čim se postavi pitanje: a koji to pojedinci opstruiraju, po imenu i prezimenu? Odgovor je, najčešće „svi“. Da li svi jednako? Možda njihovi malo više od naših. Da li baš? Tu nema odgovora, odmah. Ima na izborima. Rezultati su poznati: izborne krađe, zastoji, blokade, krize, afere...opće nazadovanje. Sve po starom.

Slične skrivalice dešavale su se i u odnosima međunarodne zajednice i po pravilu svih njenih institucija i pojedinaca, te vodećih država Evrope i

Amerike. Oni uporno poručuju da će, kao „prijatelji Bosne“ svesrdno podržati svako unutrašnje rješenje o kojem se dogovore tri konstitutivna naroda i dva entiteta. Ovo nije samo izlizana fraza, već besmislica koja odavno izluđuje običan narod i javnost u Bosni i Hercegovini. To bi bilo najveće licemjerje prema „napaćenoj Bosni“, da ne postoji još veće i po Bosnu opasnije. Kad stranci poručuju da podržavaju sve što se dogovore tri naroda i dva entiteta u Bosni, to jest licemjerno, ali nije opasno kao kad to isto takođe godinama javno poručuju odgovorne politike iz Srbije i Hrvatske. Za razliku od ovih iz Evrope, koji makar ne otežavaju stanje u Bosni i Hercegovini, komšije i susjedi „rade svoj posao“ na destabilizaciji ionako krhke državne građevine ove nesretne zemlje, vršljajući po njoj, što narod kaže, „kao da je hudovičko“, pri tome se pozivajući na Dejtonski mirovni sporazum... Naravno, ni u političkoj literaturi, ni u publicisti, a pogotovo u diplomatiji to nikada niko nije nazvano pravim imenom. I ovdje upotrijebljena riječ „licemjerje“, „više je od licemjerja“ i nije adekvatna. Iz elementarne pristojnosti nije upotrijebljen.

Jer, da su mogli, ova tri konstitutivna naroda i dva entiteta (građane i ostale nema smisla ni spominjati jer ih ionako niko nizašta ne pita), oni bi se za ovih 20 i kusur godina poslije Dejtona dogovorili kako će izmijeniti ustav i ući u Evropsku Uniju i NATO. Uostalom, da su se mogli dogovoriti ne bi ni zaratili 1992! Ne bi im trebao ni Dejton, ni međunarodna zajednica. Neko je „izvalio“ frazu: gdje ima politike, nema logike. Ili je nešto treće posrijedi.

Zaključak

1. Očigledno je da ni nakon *iskustava srpske države*, od početka 19. do kraja 20. stoljeća (Kneževina, pa Kraljevina Srbija, Srbija poslije Balkanskih ratova, Kraljevina SHS/Jugoslavija, SFRJ, država Srbija i Crna Gora) dominantna politička elita u Beogradu nije shvatila da se projekat velike Srbije ne može realizovati ni u ratu, ni u miru. Ta politika, još uvijek, nije u stanju da napravi jasnu razliku između patrijarhalne i moderne svijesti. Zato još uvijek nije ni našla odgovor na pitanje – kakva i kolika država. Susjedne države i narodi imaju razloga za strah. Općeprihvaćeno političko mišljenje u „srpskom svetu“ je da je Republika Srpska samo prelazna faza ka nekom svesrpskom ujedinjenju. „Paralelne veze između SR Jugoslavije i Republike Srpske“ iz Dejtonskih „papira“, debelo su zloupotrijebljene na račun suvereniteta Bosne i Hercegovine, a u korist zamišljenog svesrpskog ujedinjenja ovoga puta bez rata. Taj entitet, danas se predstavlja kao druga srpska država. To je već postala prva konstanta srpske politike. Negiranje genocida nad Bošnjacima je druga... Dobrica Ćosić je tvrdio da su „Muslimani i njihovi štićenici na Zapadu i Istoku od Srebrenice stvorili muslimanski žrtveni simbol, metaforu srpskog ratnog zločinjenja, muslimanski Aušvic u Bosni i Hercegovini.“ To je i danas dominantno mišljenje tzv. „srpskog sveta“. Dok je tako, niti ima katarze, niti istinskog pomirenja. Nije sretan narod koji mora s tim živjeti.

2. U posljednjih 4-5 godina, posebno nakon posljednjih prijevremenih parlamentarnih izbora u Hrvatskoj, 11. 9. 2016. godine, može se pratiti postepeni *zaokret hrvatske politike* udesno, što svakako ima negativne implikacije na unutrašnje odnose i političku stabilnost u Bosni i Hercegovini. Na sceni je, dakle, kontroverzna i neiskrena politika HDZ Bosne i Hercegovine i njenog lidera Dragana Čovića, koji uživa najveću moguću podršku službenog Zagreba (i Vlade i Predsjednika). Dok učestvuje u vlasti na svim razinama u Bosni i Hercegovini, nezadovoljan tzv. „nejednakopravnošću“ Hrvata, ali samo na prostoru Federacije, on istovremeno održava partnerske i prijateljske odnose sa Miloradom Dodikom i njegovim SNSD, koji otvoreno ruši i Bosnu i Hercegovinu i tu istu vlast, ne pokazujući nikakav interes za položaj Hrvata u RS. U isto vrijeme, na tragu te iste, obnovljene „tuđmanovske“ politike, u Hrvatskoj se uporno negira nacionalna posebnost Bošnjaka s ciljem da budu samo vjerska skupina, dok su u Bosni i Hercegovini u kantonima u kojima vlast ima HDZ, izloženi ne samo političkoj diskriminaciji već i apartheidu (Stolac, Livno, Kiseljak i dr) Zaključak je da se i u jednom i u drugom slučaju radi o retuđmanizaciji hrvatske politike s ciljem da se u Bosni i Hercegovini očuvaju rezultati progona nehrvata tokom rata.

3. Na bosanskoj političkoj sceni se od početka jugoslovenske krize, još od 1991. godine, pa sve do danas, nazire probosanska, na jednoj i antibosanska politika na drugoj strani. Političke stranke u Bosni i Hercegovini ne funkcioniraju se u skladu sa demokratskim trendovima koji su karakteristični za sve demokratske zemlje upravo zato što jedna strana osporava Bosnu i Hercegovinu kao državu i vodi aktivnu protubosansku politiku, dok se druga strana deklarira i vodi aktivnu probosansku „državljansku“ politiku i pruža otpor osporavanju Bosne i Hercegovine kao države, ali je i sama razjedinjena i pocijepana.. Umjesto čvrste političke koalicije na putu Bosne i Hercegovine prema EU i NATO, integracijama, do sada se uglavnom potenciralo (radilo) na zbijanju redova unutar bošnjačkih, hrvatskih i srpskih političkih stranaka, s ciljem da se pridobije glasačko tijelo i ostvare velikodržavni i nacionalistički ciljevi. Da bi se očuvala stabilnost u Bosni i Hercegovini i regionu, takvoj politici sve probosanske snage, moraju dati adekvatan i jedinstven odgovor, bez obzira na sve njihove ideološke i druge razlike.

Probosanski pristup ovoj problematici, podrazumijeva, u prvom redu patriotski pristup prema državnosti i državi Bosni i Hercegovini, dakle „državljanski“, a nikako etnički, vjerski, stranačko-politički, šićardžijski. Iskreno zalaganje za državu Bosnu i Hercegovinu, ma od koga dolazilo i ta takozvana probosanska linija (bez obzira na sve njene unutrašnje slabosti) može spriječiti realizaciju srpskih i hrvatskih nacionalističkih koncepcija u Bosni i Hercegovini. Nažalost, probosanski blok stranaka je permanentno „u rasutom stanju“ i ko zna hoće li i kad će imati snage da se „sabere“. Događaji oko izbora u Mostaru i oko Bogića Bogićevića u Sarajevu pokazali su da će proteći još mnogo vode Miljackom dok se to dogodi, ako se dogodi.

4. Polazeći od činjenica o dubokoj involviranosti Srbije i Hrvatske u sve negativne političke procese u Bosni i Hercegovini, nameće se zaključak da ključ rješenja duboke i dugotrajne političke krize u Bosni i Hercegovini ne treba tražiti negdje dalje po bijelom svijetu, već tu na sami dohvat ruke – u Beogradu i Zagrebu, odnosno u državama koje su sa Bosnom i Hercegovinom potpisale Dejtonski mirovni sporazum kao učesnice, odnosno strane u ratu, a ne kao garanti tog sporazuma kako se danas ponašaju i iskazuju paternalistički prema Bosni i Hercegovini.

Zato nije teško zaključiti da međunacionalni dijalog unutar Bosne i Hercegovine (ne isključujući, naravno, međunarodnu medijaciju i pomoć Srbije i Hrvatske) nema alternative. Razumije se, istinski dijalog i dogovor - do kojeg mora doći, kad-tad, bez obzira koliko bio težak, dug i mukotrpan - uz maksimum uvažavanja svih bosanskih različitosti i minimum bosanskog državljanjskog patriotizma. Samo tako moguće je doći do političko-pravne podloge za donošenje novog Ustava Bosne i Hercegovine, koji će omogućiti ulazak Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju.

Summary

1. It is obvious that even after the experiences of the Serbian state, from the beginning of the 19th to the end of the 20th century (Principality, then the Kingdom of Serbia, Serbia after the Balkan Wars, Kingdom of SCS / Yugoslavia, SFRY, state of Serbia and Montenegro) the dominant political elite in Belgrade she did not understand that the project of a greater Serbia could not be realized either in war or in peace. That policy, still, is not able to make a clear distinction between patriarchal and modern consciousness. That is why she has not yet found an answer to the question - what kind and how many countries. Neighboring states and peoples have reason to fear. The generally accepted political opinion in the „Serbian world“ is that the Republika Srpska is only a transitional phase towards some all-Serbian unification. „Parallel ties between FR Yugoslavia and Republika Srpska“ from the Dayton „papers“ were severely abused at the expense of the sovereignty of B&H, and in favor of the imagined all-Serbian unification this time without war. Today, that entity presents itself as another Serbian state. That has already become the first constant of Serbian politics. The denial of genocide against Bosniaks is another ... Dobrica Cosic claimed that „Muslims and their protégés in the West and East of Srebrenica created a Muslim sacrificial symbol, a metaphor for Serbian war crimes, a Muslim Auschwitz in Bosnia and Herzegovina.“ This is still the dominant opinion of the so-called „Serbian world“. While so, there is neither catharsis nor true reconciliation. He is not a happy people who have to live with it.

2. In the last 4-5 years, especially after the last early parliamentary elections in Croatia, on September 11, 2016, one can follow the gradual turn of Croatian politics to the right, which certainly has negative implications for

internal relations and political stability in Bosnia and Herzegovina. Therefore, the controversial and insincere policy of the HDZ of Bosnia and Herzegovina and its leader Dragan Covic, who enjoys the greatest possible support of official Zagreb (both the Government and the President), is on the scene. While participating in government at all levels in Bosnia and Herzegovina, dissatisfied with the so-called. „Inequality“ of Croats, but only in the Federation, he simultaneously maintains partnership and friendly relations with Milorad Dodik and his SNSD, which openly destroys Bosnia and Herzegovina and the same government, showing no interest in the position of Croats in RS. At the same time, in the wake of the same, renewed „Tudjman's“ policy, Croatia persistently denies the national identity of Bosniaks with the aim of being only a religious group, while in Bosnia and Herzegovina in the cantons ruled by HDZ, they are exposed not only to political discrimination. but also apartheid (Stolac, Livno, Kiseljak, etc.) The conclusion is that in both cases it is a matter of re-Germanization of Croatian politics in order to preserve in Bosnia and Herzegovina the results of the persecution of non-Croats during the war.

3. On the Bosnian political scene, from the beginning of the Yugoslav crisis, from 1991 until today, pro-Bosnian, on the one hand, and anti-Bosnian politics on the other side can be seen. Political parties in Bosnia and Herzegovina do not function in accordance with the democratic trends that characterize all democratic countries precisely because one side challenges Bosnia and Herzegovina as a state and pursues an active anti-Bosnian policy, while the other side declares and pursues an active pro-Bosnian „citizen“ policy and resists the challenge of Bosnia and Herzegovina as a state, but it is also divided and torn. Croatian and Serbian political parties, with the aim of gaining a voting body and achieving great state and nationalist goals. In order to preserve stability in BiH and the region, all pro-Bosnian forces must give an adequate and unified response to such a policy, regardless of all their ideological and other differences.

The pro-Bosnian approach to this issue implies, first of all, a patriotic approach to the statehood and the state of Bosnia and Herzegovina, ie „citizenship“, and not ethnically, religiously, party-politically, shivers. A sincere commitment to the state of Bosnia and Herzegovina, whenever the so-called pro-Bosnian line came from (regardless of all its internal weaknesses), can prevent the realization of Serbian and Croatian nationalist conceptions in Bosnia and Herzegovina. Unfortunately, the pro-Bosnian bloc of parties is permanently „in a loose state“ and who knows if and when they will have the strength to „gather“. The events surrounding the elections in Mostar and around Bogic Bogicevic in Sarajevo have shown that much more water will flow through Miljacki until that happens, if it happens.

4. Starting from the facts of deep involvement of Serbia and Croatia in all negative political processes in Bosnia and Herzegovina, the conclusion is that the key to solving the deep and long-lasting political crisis in Bosnia and Herzegovina should not be sought elsewhere in the world, but within reach. hands - in Belgrade and Zagreb, ie in the countries that signed the Dayton Peace

Agreement with Bosnia and Herzegovina as participants, ie parties in the war, and not as guarantors of that agreement as they behave and express paternally towards Bosnia and Herzegovina today.

Therefore, it is not difficult to conclude that interethnic dialogue within Bosnia and Herzegovina (not excluding, of course, international mediation and assistance from Serbia and Croatia) has no alternative. Of course, true dialogue and agreement - which must be reached, at some point, no matter how difficult, long and arduous - with maximum respect for all Bosnian differences and a minimum of Bosnian civic patriotism. Only in this way is it possible to reach a political and legal basis for the adoption of the new Constitution of Bosnia and Herzegovina, which will enable the entry of Bosnia and Herzegovina into the European Union.

BIBLIOGRAFIJA//BIBLIOGRAPHY

Novine/Newspapers:

1. *Oslobođenje*, 21. 02. 2019.

Knjige/Books:

1. Ibrahimagić Omer, *Bosanski rat i mir 1992-2020*, „Monos“, Gračanica 2021.

Članci/Articles:

1. Muslimović Fikret, Omer Hamzić, Politika Hrvatske prema Bosni i Hercegovini u 2016. i početkom 2017, *Gračanički glasnik*, br. 43, Gračanica 2017, 13-23.

Internet:

1. bosnae.info/index.php/velikosrpska-politika-prema-bih-poslije-dejtona-pokusaji-ujedinjenja-republike-srpske-i-srbije-nakon-agresije (Pristup: 28. 7. 2019).
2. Filipović Nenad, Geopolitika kao sudbina (sedmi dio), Regionalizam - autonomaštvo i separatizam u Bosni i Hercegovini dvadeset i prvog stoljeća, <http://www.orbus.be/aktua/2014/aktua3831.htm>. (Pristup: 28. 7. 2019).
3. Milosavljević Peđa, *Globus*, (HANZA MEDIA), 09. 12. 2016.